

ПІЗНАЙТЕ ПРАВДУ
А ПРАВДА
ОСВОБОДИТЬ ВАС.

ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСТНИК

ЗА НАРІД
І
ЗА ВІРУ.

THE ORTHODOX HERALD

ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

РІК II.

ВІННІПЕГ, МАН. ЛИПЕНЬ, 1925

ЧИСЛО (16) 7

„ЦІХА МША“.

В перемиській „Українській Голосі“ помістив др. Андрій Чайківський слідує статтю під повисшим заголовком:

Оден селянин латинник питає мого товариша-адвоката, що то є „перша авдієнція“, при якій ніхто його не питає нічого, не було „тлумачення“... Мій товариш дав йому таке влучне поучення: „Перша авдієнція, небоже, то так як латинська тиха служба божя: заплатив ти два срібні, постояв, клякав, нічогісько не розумів і пішов до дому“... І мужик зрозумів відразу.

Мені сей правдивий анегдот приходить частенько на думку, коли прийду до церкви на „читану службу божу“. Нічого не чую, хіба від часу до часу дзвінок, коли треба клякати, бачу, як священник читає євангеліє, коли говорить „вірую“, тай більше не знаю нічого. І в тій „тихій службі божій“ має кристалізуватися наш цінний величавий обряд, наші східні церемонії та співи, котрі так захоплюють віруючу людину і приковують до своєї церкви?... А ті „ціхі мши“ так завелися по наших містах і містечках, де є бодай двох священників, що „співана служба божя“ правиться для протонароддя, бо вся інтелігенція вдоволяється тихою службою, а співаною не цікавиться. І не можна сього брати й за гріх, проти заповідей церковних, бо вони вимагають від вірних приязности на службі божій в неділі і свята. До того ще ультрамонтанські догматисти пояснюють для полєкші сумління вірних, що вистарчить бути на кінці одної служби божої і на початку другої іншої.

Над сим не буду перечитися, а діло у тому, що через те занепадає наш обряд, наш спів, і змагається байдужість до того всього, що є сутю нашої церкви. Для нашої інтелігенції став обряд і церковний спів „terra incognita“ (незнаним краєм). Завважати се можна на співаних службах божих, де співає хор інтелігентів. Поза ті співи, що зложені в ноти, не вміє нічого. Відспівання кондаків, тропарів, прокименів і причасників полишається дякови, бо ніхто з членів хору того не втне. А вже й не говорити про утрені і вечірні...

О скільки мені відомо з найблизшого оточення катехити перестали того вчити в школах, як се водилось за давних добрих часів, а на похоронах то хор інтелігентів не знає, що відповісти священникові, і оглядається на дяка. Праця „невидимої руки“ йде у сьому напрямку і веде систематично до того, щоб наш східний, прегарний обряд зробити народови вірних байдужим, і поставити нашу церкву на рівні з римською. Тоді перехід на латинство буде ділом одного дня. Коли так піде далі, то й священники забудуть співати... бо де-ж вони того навчатися? Де поділися наші славні хори питомців духовних семинарів? Їм вже не дозволяють ординарїяти співати в церкві... А прецінь кождому Українцеві, що любить свою церкву, стає болючо жаль минулого. Він згадає ті часи з своєї молодости, коли враз з дяками співав в церкві: „світе тихий“...

Я приготований на се, що багато читачів посміється з тих моїх зітхань, та я дивлюся на сю річ зовсім поважно. Побиваємося за нашу церкву, стаємо в обороні її прав навіть проти наших владиків, колишніх наших заступників, і „князів церкви“, — а не хочемо звертати уваги, що наш обряд, душа нашої церкви пропадає. Придивитися до сього вдумчиво бачиться, що нам дали за наше величаве богослуження лихий сурогат в тихих читаних службах божих. Тим сурогатом присипляється нашу чутливість на те, що в нашому обрядові є найкраще.

Цікаво воно роздивитися, звідкіля взялися в нашій церкві читані служби божі, бож се не наше. До р. 1718 не було того в нашій церкві. Що лиш заможський синод обдарував нас тою благодатю, буцім то для нашої вигоди, а на ділі для того, щоб нас відзвичаїти від нашого величавого співного обряду. І ми згодом вже так привикли до тієї причипки, що не бачимо у тому небезпеки для нашої церкви, а навпаки бачимо її практичність. І так кажуть, що треба правити богослуження для молоді шкільної, котрої не можна довго в церкві задержувати. Я гадаю, що сьому ли-

хови можна в такий спосіб зарадити, щоб наші служби для молоді скоротити, а всеж вона лишиться співаною.

В наших богослуженнях можна пропустити ектезію про оглашених, котра не має у нас практичного примінення, бо тепер оглашені до церкви не ходять. Відтак можна пропустити ті уступи з інших ектезій, які повторяються кілька разів. Як би такі скорочення перевести, тоді співане богослуження не тревало би довше як $\frac{3}{4}$ години, а стільки часу перейшло би для молоді при співі не так томлячо, як ті мовчазливі, камедульські богослуження тихі, котрі нічим не притягають душі присутніх. Душею нашого східного обряду є спів. Хто в церкві співає, той двічі молиться.

В римській церкві є ще либонь і тепер правилом: „мулієр тацеат ін еклезія (жінка має в церкві мовчати). Та сього вже і по костелах непридержується, а у нас то і до мужчин, до усього загалу вірних хочуть сю мудроту пристосувати.

По сьому ми повинні мов ті безсловесні тварини „малчать, не разсуджати і послушати“, що скажуть. По такому регламенті заведено у нас унію берестейську, в заможському синоді змінено односторонно наші східні богослуження, поначіплювано нам різних латок з римської церкви, заведено читані служби божі, а все у тій цілі робить се „невидима рука“, щоб нас відчужити від обряду, від співу, змінити наш обряд на таку мертвеччину, що вірним стане однако-вісенько ходити до костела, або до церкви. Та хоч ми тепер прибиті з усіх боків, хоч мусимо вести боротьбу з нашими владиками, чого досі у нас не було, тож все ще найдемо такі засоби, що наша церква мусить бути такою, якою вона має право бути, себто народною і живою, і все те мусить з неї уступити, що для неї шкідливе, і що їй стало накісене. Тому у нас заходить пекуча потреба скликання провінціального синоду. Тільки ми мусимо при тім рішучо застеретися, що сей синод має відбутися по канонам часної східної церкви. Церкву становлять духовенство і вірні. В синоді мусять взяти участь і мряне, і то з вибору, а не лише запрошені, ті, котрі владикам подобаються. Так було заведено на послідньому синоді львівському, де запрошено з світських людей одного професора д-ра Шараневича, котрому мнс. Чіяска враз з його прислужником владикою Сильвестром Сембратовичем не хотіли позволити говорити.

У нас тепер стільки пекучих справ назбиралося, котрих палїятивами і владичими розпорядками на борзі не дається поладнати. Налягать сюди 1) очищення нашого обряду по нашим старинним зразкам, і заведення всього богослуження в народній живій мові, 2) справа целібату і конкордату, 3) унормовання нашого становища до Риму, і багато інших справ. Як наші владика не зроблять сього в найблизшому часі, то ми самі візьмемося за діло. Як корабель неминуче потапає, то пасажири сідають на ратункові човни, і стараються чим скорше відплисти як найдалше від місця катастрофи, щоб їх не захопив вир поринаючого корабля у пропасть. Ми уняти боронитимемо нашої церкви східної, котру ми зробили по часті народньою*), а коли побачимо, що нічого не вдіємо, тоді і ми будемо шукати виходу деінде.

*) Хибною є думка, що уняцька церква була відразу народньою, та що вона причинилася до освідлення Українців під національним оглядом. Було навпаки. Ще до недавна проголошувало в наших уняцьких церквах проповіді по польськи. Аж згодом, коли свідомість національна зросла в силу, мусіли нам проповідувати живою мовою і видано молитовники в народній мові. Позатим остала мертва церковна мова навіть в євангелїю, і покутує там до нині в богослуженнях, а се хіба не ціхує національності в церкві.

СЛОВА МУДРОСТИ.

Правдиві слова не бувають приємні. Приємні слова не бувають правдиві.

Добрі — не бувають суперечні. Суперечні — не бувають добрі.

Мудрі — не бувають вчені. Вчені — не бувають мудрі. Свята людина нічого не збирає, а чим більш робить для других, тим більш здобуває.

Небесний розум робить добро, але не чинить шкоди. Розум святої людини примушує її робити, а не сперечатись.

Ляо-Тсе.